

האפליה התקציבית של החינוך הממלכתי - ותוצאותיה

איתמר קרמר ואביעד הומינר-רוזנבלום

11 בספטמבר 2023

פרסומי משרד החינוך בנוגע ל"שקיפות התקציבית" לשנת הלימודים תשפ"ב (2021-2022) מביאים לידי ביטוי את ההעדפה התקציבית המשמעותית ממנה נהנים המוסדות בחינוך הממלכתי-דתי. לאור ההעדפה הזו, ולא פלא – לאור ההעדפה הברורה והגלויה – שמרבית בתי הספר המצטיינים שייכים לזרם הזה. בנוסף ניתן לראות בפרסומים את ההפקרות השוררת בפתיחת בתי ספר וכיתות לימוד בחינוך החרדי, שמביאה לכך שהכיתות במגזר זה מככבות בדירוג הכיתות בעלות מספר התלמידים הנמוך ביותר. תקציב המדינה הנוכחי, בו יושמו ההסכמים הקואליציוניים, צפוי להחריף מגמות אלה.

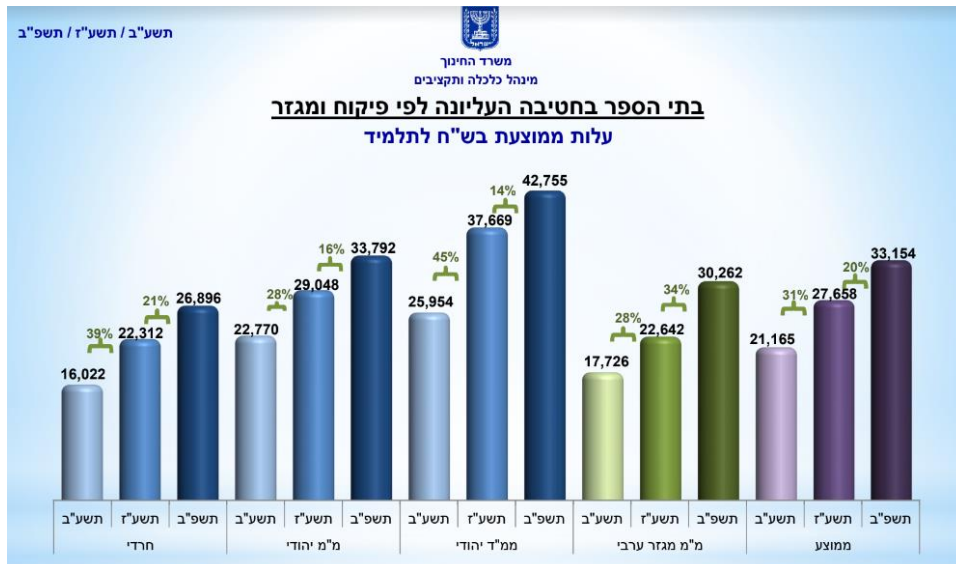
נתוני ה"שקיפות בחינוך" אותם מפרסם היום משרד החינוך מראים ברובם על מגמות חיוביות בתקציבי החינוך, שעיקרם הוא צמצום הפער התקציבי בין החינוך הערבי לחינוך היהודי, והטמעת תקצוב היתר לאוכלוסיות המוחלשות.

יחד עם זאת, גם בפרסום זה באה לידי ביטוי האפליה ממנה נהנה החינוך הממלכתי-דתי וההפקרות השוררת בחינוך החרדי. כך, למשל, גם בשנת תשפ"ב – ולמרות מגמת צמצום בפערים – התקציבים מהם נהנה תלמיד בחינוך הדתי, במיוחד בחטיבה העליונה, גבוהים משמעותית מאלה של תלמידים בשאר זרמי החינוך.

בשנת תשפ"ב נהנה תלמיד בחינוך הממלכתי דתי מתקציב ממוצע של 42,755 ש"ח, בעוד תלמיד יהודי במערכת החינוך הממלכתית קיבל תקציב של 33,972 ש"ח (פער של 26%) ותלמיד ערבי קבל תקציב של 33,154 ש"ח. מדובר בפערים עצומים, שבאים לידי ביטוי בשעות הלימוד אותן מקבל כל תלמיד. לנתונים היבשים של פערי התקציב צירף משרד החינוך הסברים, ובהם גם סיבות לגיטימיות כמו שיעור תלמידי החינוך המיוחד והעולים, יחס בין מספר תלמידי הגבוהות לנמוכות, ועוד. אבל יש לשים לב דווקא לסיבות האחרות, אלה שמלמדות על אפליה תקציבית-ערכית ברורה לטובת החינוך הדתי – תוספת שעות תפילה, תוספת שעות רב ותגבור לימודי יהדות.

את האפליה התקציבית ניתן לראות גם ברשימת בתי הספר שמקבלים את התקציב הגבוה ביותר פר תלמיד, 70%-60 מהם הם מוסדות הלימוד הממלכתיים-דתיים לאורך כל שלבי החינוך.

ובעוד שלפי הדו"ח הצטמצם מעט תקצוב היתר של החינוך הממלכתי-דתי, יש לזכור כי בעקבות ההסכמים הקואליציוניים שנחתמו עם הקמתה של הממשלה האחרונה ומתקצבים ביתר את החינוך הדתי, הפער לא רק יתרחב בחזרה אלא אף צפוי לגדול עוד.

כיתות קטנות משמעותית מהתקן בחינוך החרדי

מקום נוסף בו ניתן לראות אפליה של החינוך הממלכתי, הפעם מול החינוך החרדי, הוא בגודל הכיתות. ברשימת 20 בתי הספר בהן הכיתות הן הקטנות ביותר, יש רק 3 בתי"ס מהחינוך הממלכתי ו-1 מהחינוך הממ"ד. 16 בתי ספר משתייכים לחינוך החרדי, שבחלקו הגדול (בעיקר בחינוך של הבנים, בחינוך הבנות המצב לעיתים קרובות הפוך) נפתחים בו חדשות לבקרים – כמעט בלי פיקוח ובקרה – בתי ספר חדשים וכיתות חדשות, כולם קטנים משמעותית מהתקן.

חלק משמעותי מבתי"ס הללו משתייכים לרשתות החינוך העצמאי ומעין החינוך התורני של מפלגות יהדות התורה וש"ס, וצפויים לקבל תקציב מלא החל משנת הלימודים הנוכחית בעקבות ההסכמים הקואליציוניים. במקביל, הפיקוח עליהם על פי ההסכמים יתרוּפף עוד יותר, כך שנראה שגם תופעת בתי הספר הקטנים והכיתות הקטנות עוד תלך ותתרחב.

8.7	מעלות-תרשיחא	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 4	מעלות התורה	724682	26
8.6	בני ברק	מוכר	חרדי	יהודי	יסודי 4	בת רא"ם פרמישלאן	511832	27
8.4	קרית ארבע	רשמי	ממלכתי	יהודי	יסודי 5	גוונים מ"מ	111450	28
8.3	הר חברון	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 3	אור יאיר הר סיני	741041	29
8.3	אלעד	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 3	בנות שרה	732750	30
8.2	רמת נגב	מוכר	ממלכתי	יהודי	יסודי 3	בוסתן במדבר	741009	31
7.6	אלעד	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 3	עטרת חיים	727362	32
7.3	מודיעין עלית	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 4	נחלת שמעון	410761	33
7.3	מטה בנימין	מוכר	חרדי	יהודי	יסודי 2	לשון לימודים	346528	34
7.1	עכו	מוכר	חרדי	יהודי	יסודי 4	ברכת ישראל	214296	35
7.1	ירושלים	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 4	ת"ת בני אברכים מצויינים	728923	36
7.0	חיפה	מוכר	חרדי	יהודי	יסודי 2	בניה	734913	37
7.0	נוף הגליל	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 4	ת"ת בני הישיבות	756981	38
6.4	תל אביב-יפו	מוכר	חרדי	יהודי	יסודי 4	תפארת יוסף	514836	39
6.4	בית שמש	מוכר	חרדי	יהודי	יסודי 5	תפארת החיים מעורב	112904	40
5.8	מצפה רמון	רשמי	ממלכתי דתי	יהודי	יסודי 5	ממ"ד הראל	610923	41
5.7	חבל אילות	מוכר	ממלכתי	יהודי	יסודי 4	ביס קהילתי נאות סמדר	614446	42
5.4	ראשון לציון	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 1	חדר ראשון לציון	411512	43
4.8	צפת	פטור	חרדי	יהודי	יסודי 5	תלמוד תורה דרך חכמה	213173	44
4.4	מודיעין עלית	מוכר	חרדי	יהודי	יסודי 5	דו"ר לתפארת	338558	45
								46

תוצאות האפליה לטובת החינוך הממלכתי דתי

התקציב העודף, יחד עם העובדה כי בניגוד לבתי הספר בחינוך הממלכתי, חלק משמעותי מבתי הספר בחינוך הממלכתי דתי הינם בתי ספר ממיינים שגובים תשלומי הורים גבוהים במיוחד (לעיתים נגד החוק) – מביאים לכך שחלק גדול מבתי הספר המצטיינים בכל המדדים (בגרויות, ציונים ועוד) שמפרסם משרד החינוך הם מוסדות המשתייכים לחינוך הממלכתי דתי.

כך לדוגמה, כמחצית מבתי הספר בהם ישנה 100% זכאות לתעודת בגרות משתייכים לחינוך הממלכתי-דתי, אך למעלה ממחצית מהם הינם בתי ספר ממיינים ולא אינטגרטיביים.

סיכום

בימים אלה, בהם נפתח מחדש החוזה החברתי בישראל בתחומים רבים, יש לדרוש את הפסקתה של האפלייה המוחלטת בין זרם החינוך הממלכתי – שהוא, יש להזכיר, הזרם שבו מתחנכים מרבית התלמידים והתלמידות בישראל – לבין הזרמים הדתי והחרדי. לכל הפחות, ראוי שכלל ילדי ישראל יקבלו משאבי חינוך שווים..